

Studiedag Kansrijk Onderwijs dinsdag 29 mei 2018

ASS en gedrag

Een poging tot sensibilisering

Nadja Vandenbroeck

WELKOM

- Vandaag:
  - ✓ - Kennismaking en verwachtingen
  - ✓ - Die fameuze ijsberg
  - ✓ - Small talk
  - ✓ - DSM-5, cognitieve verklaringen
  - ✓ - Casusbespreking
  - ✓ - Emotionele ontwikkeling, visualisatie, structuur, social stories, ondersteunende communicatie als een mogelijk antwoord op...
  - ✓ - Vragen

Kennismaking en verwachtingen

- Wie ben ik?
- Wie ben jij?
- Waarom heb je voor deze workshop gekozen?

I AM

Die fameuze ijsberg !

Small talk

- Wie zit hier aan mijn tafel?
- Wat is mijn "relatie" met ASS?
- Hebben wij gemeenschappelijkheden?
- ...

DSM-5 autismespectrumstoornis

- Blijvende beperking in de **communicatie en sociale interactie** (*alle 3 aanwezig*)
  - Beperkingen in begrijpen en toepassen van non-verbaal gedrag
  - Beperkingen in (sociaal-emotionele) wederkerigheid
  - Beperkingen in het aangaan, onderhouden en begrijpen van relaties
- **Beperkte, herhaalde patronen** van gedrag, interesses en activiteiten (*minstens 2 aanwezig*)
  - Herhalende of stereotiepe bewegingen/spraak/gebruik v voorwerpen
  - Vasthouden aan routines, patronen of gewoontes
  - Fixaties/preoccupaties (ongewone interesse of gehechtheid aan voorwerpen)
  - Over- of ondergevoeligheid voor zintuiglijke prikkels

Moeite met ...

- **TOM**: inleven in een ander, (h)erkennen van emoties bij jezelf en de ander, je voorstellen dat een ander iets anders doet, ziet of denkt dan jijzelf
  - [Sally Anne test\[1\].pdf](#)
- **CC**: onderscheiden van hoofd- en bijzaken, zien van de context, begrijpen van je omgeving
  - [Navon.jpg](#)
- **Executieve functies**: je gedrag kunnen reguleren en plannen, uitvoerende taken, probleemoplossend denken, flexibiliteit

Vaak gehoord (Ja, ook anno 2018)

- Hij wil gewoon niet!
- Hij zou dat toch kunnen als hij maar wil!
- Hij kan zich best gedragen als hij maar wil!
- Hij werkt nooit goed mee!
- Ze weten dat toch!
- ...

IK KIES ER VOOR OM IETS NIET TE DOEN VS IK KAN HET NIET

- Wil niet = opzet, bedoeling en moedwillig gedrag
- Kan niet= ontbreken van vaardigheid, kennis of gelegenheid
- Begrijpen, kunnen plaatsen ≠goedkeuren ≠toestaan!
- Begrijpen van "wil niet" of "kan niet" heeft wel 2 absolute waarheden:
  - Alle gedrag is communicatie
  - Alle gedrag heeft een reden

Emotionele ontwikkeling

- Dit gedrag is heel normaal voor kinderen op een leeftijd van ...
  - Eerste denkoefening → Stelt dit kind gedrag in overeenstemming met zijn/haar ontwikkelingsleeftijd?
    - ❖ **Eerste adaptatiefase (0-6 maanden)**
    - ❖ **Eerste socialisatiefase (6-18 maanden)**
    - ❖ **Eerste individuatiefase (18-36 maanden)**
    - ❖ **Eerste identificatiefase (3-7 Jaar)**
    - ❖ **Realiteitsbewustwording (7-12 jaar)**

Gedragsproblemen omwille van ...

- <https://youtu.be/K2P4Ed6G3gw>
- Onduidelijkheid
- Stress
- Angst
- Sensorische gevoeligheid
- ...

Casusbespreking

- Maak kennis met Mante, Maarten, Stef en Jill

Visualisatie als hulpmiddel

- Het verhaal van 1-been, 2-been, 3-been en 4-been ???????

Visualisatie als hulpmiddel

We maken het leren zo "optimaal" mogelijk...

- Visualisatie ...

Visualisatie als hulpmiddel

MAAR ... niet overvisualiseren

MAAR ... in de hele school/instelling dezelfde picto's???

Structuur als hulpmiddel

- Structureren

- Tijd
- Ruimte
- Activiteiten/handelingen/zelfstandig werk
- Communicatie

Structureren

- Tijd

- Time-timer
- (Individuele) daglijn met visualisaties op niveau van betekenisverlening van de IIn (foto's, gekleurde prenten, picto's: zie ook verder)
- Horizontale of verticale daglijn
- ...

Structureren

- Ruimte
  - Looplijnen in de klas
  - Stippen op de speelplaats
  - Afgebakende zones op de speelplaats en in de klas
  - Schermen in de werkhoeke
  - Voetjes op de grond
  - ...

Structureren

- Activiteiten/handelingen/zelfstandig werk
  - Foto's logo, ergo, kiné, turnmeester in de (Individuele) daglijn
  - Duidelijke en positief geformuleerde regels (wat verwacht je van de IIn)
  - Werkblaadjes sober houden
  - Op welke manier kan hulp gevraagd worden?
  - Stappenplannen
  - Consequent zijn in eigen handelen
  - Zeggen wat je doet en doen wat je zegt
  - ...

Structureren

- Communicatie
  - Eenduidige opdrachten
  - Opdrachten visualiseren
  - (Gedrag)regels visualiseren
  - Duidelijke lichaamstaal en mimiek
  - Social stories om sociale situaties toe te lichten (zie verder)
  - Gevoelsthermometer
  - Schriftelijk ondersteunen van een gesprek (vertraagt het gesprek)
  - ...

Ondersteunende communicatie

- Sensatieniveau=babyniveau
→ *zintuiglijke communicatie*
- Presentatieniveau=inhoud en vorm kan verbonden worden
→ *foto matchen met voorwerp*
- Representatieniveau= symbool kan verwijzen naar "iets"
→ *picto's of woorden als verwijzers*
- Meta-representatieniveau= verder denken dan het letterlijke
→ *toelichting bij wat je bedoelt*

Ondersteunende communicatie

- Ik zeg wat ik doe en ik doe wat ik zeg!
- Wees concreet!
- Wees je bewust van je eigen stem(gebruik)!
- Te veel praten klinkt als

Een social story

- Een verhaal waarin (op voorhand) wordt besproken en uitgeschreven, wat er zal gebeuren in bepaalde (sociale) situaties. Het beschrijft de situatie zoals ze is (of naar alle waarschijnlijkheid zal zijn).
- Enkele voorbeelden

Belangrijke boodschap

Niets is wat het lijkt!
 Ik kan het soms ECHT niet!
 Wat voor jou de evidentie zelve is, is het
 voor mij helemaal niet!
 Denk zelf autistisch!
 Probleemgedrag niet persoonlijk opvatten!
 Teamwork!

Vragen staat vrij

Met dank aan

- Ine Thys en Geert Cools: mijn kritische vrienden
- Veronique Vos: aanleveren van voorbeeld SS
- Mijn studenten: aanleveren van nuttige casussen

Bronnen

- PG Autisme en (rand)normale begaafdheid 2017-2018, inhouden uit hoorcolleges
- Eigen praktijk / praktijk studenten
- Op de website (<http://www.autismecentraal.com>) vind je veel nuttige info
- <https://newscientist.nl/nieuws/autisme-en-trage-spiegelneuronen/>
- Landschip, & Modderman, L (2004). Dubbelklik Autisme bevestigd en beschreven. Berchem: EPO
- Roeyers, H (2014). Autismespectrumstoornis alles op een rijtje. Leuven: ACCO
- Degriek, S (2007). En dan... En dan...? Tijd verhelderen voor mensen met autisme. Leuven: LANNOO
- Vermeulen, P (2012). Voor alle duidelijkheid. Berchem: EPO
- Vermeulen, P & Mertens, A & Vanroy K, (2010). Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs. Leuven: ACCO